

Izhaja vsak četrtek
in velja s poštnino vred
in v Mariboru s pošilja-
njem na dom
za celo leto 3 gld. — kr.
„ pol leta 1 „ 60 „
„ četrt leta — „ 80 „
Naročnina se pošilja
opravištvu v stolnem
farovžu.

Deležniki tisk. društva
dobivajo list brez po-
sebne naročnine.

SLOVENSKI GOSPODAR.

List ljudstvu v poduk.

Posamesne liste
prodaja knjigar Novak
na velikem trgu
po 5 kr. — Rokopisi
se ne vračajo, nepla-
čani listi se ne spre-
jemajo. — Za oznanila
se plačuje od navadne
vrstice, če se natisne
enkrat, 8 kr., dvakrat
12 kr., trikrat 16 kr.,
in vsakokrat za kolek
30 kr.

Štajerski dež. zbor.

XIX. Seja 13. jan. 1874. Predpoldné.

Celjskim okoličanom

v resni v preudarek in tudi drugim v poduk padamo
poglavitne reči iz vprašanja, ktero je stavil celjski
župan, dr. Nekerman, do vlade, oziroma do dež.
šolskega sveta zastran izšolanja celjske
okolice. — „Prebivalstvo mesta“ — pravi — „je
čisto nemško (rein deutsch)*, ono kmečkih srenj
v okolici skoro čisto slovensko.“ Od tod težave
v skupni šoli za mestjane in okoličane. „Leta
1869 je šolska srenja prejšnjo 4razredno glavno
šolo vsled pritiskovanja od strani ministerstva na
svoje stroške prevzela proti temu, da mestni
srenji izključljivo pravica pripada, učitelje imeno-
vati, učnino pobirati, in da je nemščina izključ-
ljivi učni jezik, okolica se je pa obvezala, vsako
leto 300 gld. mestu povračevati in tudi sicer
prilagati za vzdržanja dvarazredne dekliške šole,
sicer se pa je okolična srenja podala vsakega
vpliva do šol.“ (Ta je lepa: plačevati, pri tem pa
vseh pravic se odpovedati! Vidi se, da ni imela
okolica pravega voditelja in modrega svetovalca.
Vredn.) „Z novimi šolskimi postavami se je vse
to spremenilo in tudi dekliška šola dobila je 4 raz-
rede.“ Že pri prvem šolskem proračunu meseca
jan. 1871 je mestni šolski svet sklenil, da je po-
godba z okolico zastran šole vsled §. 66.
postave od dne 4. febr. 1870 prenehala, da
ima omenjena srenja okoličanov sama skrbeti za
narodno šolo, in da se skuša pri deželnem šol.
svetu doseči, da bi okolica izšolana bila; sve to
se pa naj okolici naznani, da za to stvar o pra-

vem času poskrbi, in da se naj z ozirom na zne-
sek davka primerna svota za šolo v proročun po-
stavi.“

„Ta sklep se je okolični srenji brž na znanje
dal, ona pa ostane pri svoji trmi („hält fest an
ihrem Shylok Schein“), noče o šolskih postavah
nič vedeti, hoče le onih 300 pogojenih gld. plače-
vati, za dekliško šolo pa nič.“ Potem poveda,
kaj vse mesto za šole troši, da je 444 za šolo
zrelih mestnih otrok, v okolici pa 377, o d
kterih velik del v šolo ne hodi. Vrh tega
je nad 100 otrok iz drugih dežel, kateri — po žu-
panovih besedah — v Celji v šolo hodijo, „da bi
se drugega jezika naučili.“ (Za te otroke pač
Celje pravo mesto ni! Ker je namreč v mest-
janski šoli „izključljivo nemški učni jezik“, se
tuji otroci ne morejo v njej slovenskega učiti; in
ker je tudi „prebivalstvo mesta — po županovih
besedah — „čisto nemško“, bi tuji otroci tudi v
mestu slovensčine ne čuli; torej stariši teh otrok
najpametneje storijo, če svoje otroke iz Celja vza-
mejo, ker je tukaj vse „rein deutsch“, in se torej
namen v Celji doseči ne da.) „Že zdaj je v po-
samesnih razredih po 100 otrok, in ker kmetje
svojo deco le prvi 2 ali 3 leta v šolo pošiljajo,
je v teh razredih nad 100 do 148 učencev. Vrh
tega še različnost jezika, razloček mestjansko in
kmečko vzrejenih otrok (kteri so le boljši? Vredn.),
in nad vse to: izključljivi nemški poduk!
„Welcher Widersinn!“ vsklikne župan govornik;
zares — „kolika neumnost!“ — Slovenski oko-
ličani, zgrabite to besedo in držite jo! Nemški žu-
pan, dr. Nekerman, vam pravi, in — če kedaj —
je v tem resnico povedal, da je neumnost, vaše
slovenske otroke v čisto nemško šolo siliti in tlačiti!

Potem omenja, kaj vse da je pametni mest-
ni šolski svet storil, da neha ta „neumnost.“ Pi-
sal je 31. dec. 1871 deželnemu šol. svetu, da naj
to „neumnost“ odpravi in okoličane prisili, da si
svojo lastno narodno šolo napravijo.
Dež. šol. svet je na to prazen izgovor dal, in

*) Kaj pravite k temu narodnjaki, ki ste si
mislili z „liberalizmom“ respekta pri liberalnih nemščinih
pridobiti, ki pa zdaj za vas še vedeti nočejo? Nekdaj, ko
še abotni liberalizem strank ni bil razcepil, bilo je tudi v
Celji drugače: složna narodna stranka je celó nemšč-
skim mestjanom imponirala! Glejte zdaj sad liberalizma!
Vredn.

mestni šol. svet je dne 10. avg. 1872 prazni izgovor z mastnim poročilom nazaj v Gradec poslal. L. 1873 je okrajni šol. svet, v čigar področje bi nova šola spadala, isto zagodel deželnemu šol. svetu, kakor mestni šolski očetje, pa vse zastonj; stvar ne gre naprej. Pred nekaj meseci je deželni šol. svet nasvetoval, da se naj za slovenske otroke — paralelke v mestjanski šoli napravi. Toda šola je pretesna; morali bi toraj po mestu kvartire za kakih 5 razredov poiskati, kar pa tudi ne gre, ker mesto premalo kvartirov ima, in ti so predragi. Mestni šol. svet pa tega tudi zato neče, ker bi tole „nepokorni bližnji soseski na korist bilo.“ Rajši se mestni šol. svet službe odpove, kakor bi to storil, češ, da bi paralelke v pedagoškem in naučnem oziru neprimerne bile.

Tako je navstala — sklepa župan dr. Nekerman — zmešnjava, ki se le po komisijonalnem preiskavanju razmotati da, in župan vpraša ces. namestnika:

1. Hoče li deželnemu šol. svetu naročiti, da vzame v roke dvojno poročilo celjskega šol. sveta, v katerem zahteva izšolanje celjske okolice, in jo prisili k plačanju stroškov za deklško šolo; in

2. če treba ukazati komisijonalno preiskovanje, da se ta stvar razmoti? —

Iz vsega tega sledi za celjsko okolico tole: Ako že mestni župan sam pravi, da je „neumnost“, ako se slovenski otroci silijo med mestne nemške, ne more menda nijeden pameten mož več trditi, da je — modro, če slovenski otroci v nemško šolo hodijo. Potreba posebne narodne šole za okolico je toraj tako jasna kot ribje oko. Okoličani pa tudi zamorete brez strahu dela se lotiti, kajti mestni župan dr. Nekerman je ob tej priliki v deželnem zboru povedal, da ste l. 1871 za učnino nabrali 900 gld. — Če se brž naprave lastne šole lotite, bo tudi mahoma konec pravde, ali ste še dolžni za mestne šole kaj plačevati, in to tem bolj, ker je mestni šol. svet sam v sklepu izrekel, da je pogodbe z vami konec. — Ker pa v teh rečeh srenjski zastop besedo ima, se mora brž pokazati, bodo li g. opatovi „izvoljeni možje kot odborniki celjske okolice svojo dolžnost storili?“

Prestopimo k dnevnemu redu! V tej, kakor naslednji 20. seji je šlo za prenapredbo srenjske postave. Govorilo se je strašno veliko, nasledek je pa bil kakor pri onem vozniku, ki je s konji in vozom v blatu obtičal, ter ni vedel, kaj bi počel. Prišlo je bilo mnogo ljudi gledat, nasvetoval je drug za drugim, kako voz z blata potegniti in ubogo živino rešiti, alj voz se ni premaknil. Slednjič pride enemu modra misel v glavo in reče: Dajte si dopovedati! Z vozom naprej ne gre, ker smo prvič v ozkem kolovozu, ter ni mogoče pripreči in z vozom krenuti; drugič pa drži kolovoz vkraber. Po mojih mislih je treba

voz od zadej nazaj potegniti in po drugi stezi domu spraviti. — To pa ne — reče voznik; to bi bila sramota za me in mojo živino; nazaj pa ne grem! In tako je spregel in voz v blatu pustil, pa šel domu!

Tako blizo je s srenjskimi zadevami. Nevarnost zunaj mest je splošna; krajna policija, ki se je srenjam prepustila, je obtičala v blatu javne razbrzdanosti in hudobije. To spozna vsakdo, tudi vlada; kako pa voz iz blata potegniti, o tem so si misli silno navskriž. — Deželni odbor je predložil spremembo srenjske postave od leta 1864. Razdelil je namreč posle, ki po §. 24. sr. post. v področje srenj spadajo, v tri vrste: a) samostalnega, b) krajno - policijskega in c) izročnega področja. To je dež. odbor storil zato, ker je hotel srenjam, ki naloženim poslom niso kos, pot pokazati, da se namreč v eni ali drugi vrsti poslov prostovoljno med sebo združijo in za posel, ki ga posamesne ne morejo opravljati, osnujejo skupno ali upravno srenjo med sebo. Po §. 33. nove postave bi srenje, ki se v upravno srenjo združiti nočejo, zamogle napraviti konkurentno (natečno) srenjo med sebo, to je: za upravo krajne policije bi jih več skupaj strošek zlagalo.

Druga prenapredba zadeva instancije v policijskih zadevah. Po sedanji postavi gredo pritožbe proti sklepom in naredbam srenjskega predstojnika pred srenjski odbor; pritožbe proti srenjskemu odboru pa pred dež. odbor, ali pa tudi pred politično gosposko, če je namreč srenjski odbor s predstojnikom vred protipostavno ravnal. Dež. odbor je pa v novi postavi predložil, da gredo vse pritožbe zoper razsodbo župana v policijskih zadevah pred pol. gosposko, ki naj razsodi v vsakem slučaju.

Vse te predloge in vso postavo je sprejel odbor za srenjske zadeve, le da je nasvetoval po silno združenje srenj tudi za policijsko upravo, ter bi naj vlada brž poiskala vse vnevarne srenje, ki ne morejo tatov, potepuhov in razbijavcev poloviti in krotiti, ter jih (namreč take srenje) vpregla v večjo upravno srenjo. — Poročevalec srenjskega odbora bil je Seidl, kteremu so se kar oči svetile, ko je to priporočal ter si je menda že obetal zlatega veka, ko bode on „oberbürgermeister“ ter bo policijsko palico vihtil nad vsemi srenjami v Kamški okolici. — Govorilo je o teh predlogih mnogo poslancev, med temi nekteri, ki se v poglavitnih rečeh skladajo s Hermanom, čigar govor je „Gosp.“ svojim bralcem podal, da se natanko podučite, za kaj da gre. Poslanec Čok z Judenburga je v tehtnem govoru do tega prišel, „da so nasledki napačnega srenjskega reda: zmešnjave, nespoštovanje postav in — anarhija“ (razdrtje) ter je predlagal: 1. da se nova srenjska postava za zdaj v posebni pretres ne vzame; 2. da dež. odbor osnovo te postave s svojim in poročilom srenjskega odbora kakor tudi s steno-

grafičnim poročilom te seje političnim oblastnjakom, okrajnim in nekterim srenjskim zastopom vsakega pol. okraja v razsodbo pošlje in potem vse to v prihodnjem zasedanju zopet dež. zboru predloži. — Predloge g. Hermana najdete v njegovem govoru. Po našem prepričanju je on edini v teh rečeh pravo zadel, ko je dokazal, da je treba previdno stopiti nazaj in po drugi poti srenje uravnati. On hoče majhne upravne okraje, z eno samo gosposko, ki bi naj imela vso upravno oblast v rokah: politično, sodnijsko in davkarsko z vsemi opravili, ki jih zdaj za posebno plačila notarji opravljajo; pod to oblastjo naj stojé samostalne katastralne srenje, nad njo pa okrožna gosposka in nad temi edina deželna vlada, odgovorna deželnemu zastopu. — Ker pa to po nekdanjih zemljišnih gosposkah diši, zato je vse, kar liberalne hlače nosi, proti Hermanovi osuvi, ker se liberalizma naddahnjeni gospodje nobene reči tako ne bojé kakor besede: nazaj! naj si je ravno v nekdanji priprosti, ceni in urni upravi mnogo dobrega za kmeta bilo.

Seja popoldné. Kakor že predpoldné od strani deželnega glavarja, so tudi popoldné pušice letele na g. Hermana, ki je resnično popisal žalostno stanje na kmetih in v državnih razmerah sploh. Le poslanci konservativne stranke se z njim strinjajo, ter hočejo tako srenjsko osnovo, da bodo srenje lažje shajale. — Obžalovati je pa, da sta poslanca: dr. Srnce in dr. Vošnjak svojemu tovaršu Hermanu z liberalci vred ugovarjala. Dr. Srnce mu je očital, da je vse pretiral, češ, da razmere na spodnjem Štajerskem niso tako žalostne; sam pa je še bolj stvar natezal, ker je Hermanu podtikal, da hoče vse tako imeti, kakor je bilo pred letom 1848, ko vendar Herman srenjskih zastopov hoče, lé da so po modrejši postavi osnovani ter se od kmeta več ne tirja kakor storiti zamore. — Je li poslanec dr. Srnce v smislu ljudstva govoril, zahtevajé večjih srenj, za policijo pa zagovarjaje upravne skupne srenje, torej nove zastope, nove organe, in nove stroške, — naj sodijo njegovi volilci, ki menda tudi že zdavno spoznajo, da kmet kmeta strahovati ne more, da kar posamesne srenje pri policijski upravi ne morejo, tudi večje srenje ne bodo mogle, — strah le gosposka dati zamore! Koliko resnice da je v nazorih dra. Srnce gledé na to, da bodo večje, posilama zložene srenje lažje premagale težave policijske uprave, pokazal je deželni glavar v svoji drugi besedi, rekoč: „Če bi res bilo, da so večje srenje bolj svojim poslom kos, bi morale že sedanje večje srenje proti manjšim to prednost kazati. Na Štajerskem imamo — razun mestnih in trških — 186 srenj, ki štejejo nad 1000 duš; 60, ki štejejo nad 2000, nekoliko takih, ki štejejo celó do 4 in 5000 duš. Slišali še pa nismo, da se v teh večjih srenjah boljše godi, kakor

v manjših; godi se — po sporočilih — povsod enako slabo“. (Glasovi: Celó resnično!) Tako govori oča sedanje srenjske postave in še pristavlja, da bi vstanovitev upravnih srenj s stalnimi uradniki deželi kakih 200.000 gld. novega stroška nakladala.

Tudi dr. Vošnjak pravi, da niso razmere na kmetih tako hude, kakor jih je Herman popisal. Da je pa to le še preveč res, potrdil je v naslednji seji deželni predsednik s številkami hudodelstev! Vošnjak s Srncem vred zagovarja posilno združevanje srenj v večje srenje, podpira to s skušnjami na Kranjskem, kamor je, kakor pravi, „izlet“ bil napravil, češ, da tam vse gladko gre. (Mogoče; ko je pa na to deželni glavar rekel: „Ich gratulire“, „srečo dobro“ — se je zbornica smejala, ker si je menda vsak mislil: na kratkem „izletu“ se srenjske razmere po Kranjskem ne dajo spoznati. Vredn.)

XX. Seja 14. jan. 1874. Nadaljuje se razgovor o prenaredbi srenjske postave. — Zanimiv je bil govor dež. predsednika. On spozna, da se je srenjam preveč naložilo; da pa ne morejo vsemu kaj, krivo je po njegovih mislih to, da srenje premalo vzajemno delajo, da ene svoje dolžnosti po mogočnosti izpolnjujejo, druge jim pa v isti stvari premalo pomagajo. Pomoček zoper to nehajstvo vidi v osnovanju upravnih srenj po predlogu nove postave. Odkritosrčno pripoznava, da je stan javne varnosti zares obžalovanja vreden! To spričuje po naslednjih številkah: Leta 1867 je bilo 263 hudodelstev proti varnosti življenja, 1037 proti varnosti imetka; l. 1868 prvih 311, poslednjih 1038; l. 1869 prvih 447, poslednjih 1017; l. 1872 prvih 524, poslednjih 1452; od lanskega leta še ni natančnih podatkov, stanje pa je še žalostnejše, ker je le samo v graškem sodnijskem okraju 255 hudodelstev proti varnosti življenja, 1894 pa proti varnosti imetka bilo! Hudodelstva so se torej od leta do leta množile tako, da pride l. 1872 že na 787 prebivalcev eden hudodelnik! — Da pa vendar liberalna éra celó na cedilu ne ostane, segel je žl. Kübeck nazaj pred leto 1848, in primeril leto 1871 z leti 1843 in 1847, češ, da bi leta 1871 proti letu 1843 moralo biti 1318, proti l. 1847 pa 1354 hudodelstev, ko jih je vendar l. 1871 le 1054 bilo! To je sicer res, ker jih je to leto oziroma najmanj bilo; ko bi pa ekselenca primeril bil leti 1872 in 1873 z leti med 1820—1830, bi se pokazala bila druga, strašanska razmera.

Po zahtevanju poročevalca Seidlina, ki je v končnem govoru na vse strani več menj tolste zaušnice dajal, se je po imenih sklepalo. Za l. Čokov predlog, da se nova srenjska postava v posebni pretres za zdaj ne vzame, to je: da se preide na dnevni red, glasovalo jih je 34 proti 22, predlog je bil torej sprejet. Za to sta od slovenske strani le Herman in Janežič glasovala. Za 2. Čokov predlog (glej góri) je

glasovalo 39 proti 17, je bil toraj tudi sprejet. Hermanov predlog pa, da vlada oskrbuje krajno policijo, in na tej podlagi srenjsko postavu prenapredi, je padel pri glasovanju. (Konec sledi.)

Cerkvene zadeve.

Preč. sekovskem škofu je došlo že, kakor se v „Vtld.“ poroča, kakih 30 prošinj, da v imenu katoliških vernikov pri svetlem cesarju oporekajo „verskim“ postavam, ktere hočejo očaki državnega zbora napraviti. — Zastran naše škofije pa še nič ni slišati, da bi se kdo za to oglasil.

Zaprtemu nadškofu Ledohovskiju je vendar vlada dovolila, da se sme majhna kapelica za silo pripraviti.

Nemški preč. škofi izdali so vkupni pastirski list do duhovščine in vernikov, v katerem zdaj, dokler še niso zaprti, prav po očetovsko razlagajo žalostno stanje kat. cerkve na Nemškem, in kako da je vse to prišlo in kaj še vse priti vtegne. Prihodnjič več o tem prelepem pastirskem listu.

Voda Prusakom na mlin napeljana. V Pruskem dež. zboru je protestantovski pastor Richter slavo speval avstrijskim „verskim“ postavam, rekoč: „Skoz in skoz katoliška Avstrija nastopila je isto pot kakor mi. Ali se ni brez vsega pogajanja z rimsko stolico konkordat odpravil? Ali ni katoliška vlada v Avstriji postav predložila, ki imajo še več v sebi kot naše postave od meseca maja?“ Ta hvala iz ust luterana in Prusaka poveda vse!

Na Badenskem, kjer je kat. cerkev že toliko hudih bojov z vlado prestala, so zdaj tudi skovali nove postave po Bismarkovem receptu, zlasti ono, da ne more nihče župnik postati, kdor ni pred vladnim komisijonom skušnje dostal in za dostojnega spoznan bil. Te postave seveda škofje po svoji vesti ne bodo mogli sprejeti in začela se bo tudi na Badenskem nova cerkvena praska.

Na Švicarskem so smeli odstavljene župniki dosihmal še vsaj v privatnih hišah svojih župnij stanovati in tamkaj božjo službo opravljati. Zadnje dni pa je prišlo strogo povelje, da morajo ves okraj zapustiti. Ker je pa vlada vedla, da ne bodo ubogali, je poslala vojaške lovece, da nepokorneže polovijo. Kakor pravi lovec, ki nad divjo zverino grejo, so od več strani one vesi oblegli, kjer so mislili, da kaki dukovnik skrit stane, da bi jim gotovo nihče ne ušel. Pa tudi kat. kmetje so bili zvite glave. Že več časa so stražili po svojih okolicah, in kakor hitro so nevarnost zapazili, so jo duhovnikom naznanili, da so se zadosti zgodaj umaknili v bolj samotne gorate kraje. Zato jih niso mnogo vjeli; med vjetimi je neki 80 let stari župnik, ki je že 53 let mašnik. Starček ni mogel dalje bežati, in je prišel rabelj-

nom v roke. — Bomo skoraj tam, kjer so bili prvi kristjanje, ki so ob času preganjanja v podzemeljskih votlinah skriti božjo službo obhajali.

Gospodarske stvari.

Kdaj je najboljša detelišča z gipsom (malcem) potresati?

Da je zelo koristno in velikega vspeha, detelišča z gipsom potresati, je kmetovalcem znana reč. Manj znano pa morda je, kdaj je najpriličniši čas, to delo opraviti.

Na Šleskem so se detelišča že od pamtveka sem prav rano spomladi gipsovala, prav za prav še pozimi, in to z najboljšim vspehom. Te skušnje so bile objavljene, in ker tudi našim kmetovalcem dobro pridejo, jim jih tukaj naznanjamo. Kako so pa skušali? Izvolili so si nekoliko detelišč jednake lege, jednako dobre zemlje in so jih razdelili na dva dela. Prvi del se je gipsal že v prvi polovici meseca januarja, drugi pa v drugi polovici meseca aprila. Že brž v začetku spomladi pokazala se je na rano gipsanem detelišču bolj živa rast v primeri s poznejše gipsanim, in prva košnja poprek računeno je dajala 12 centov detelje na oral več od onega detelišča, ki je bilo pozneje z gipsom postrošeno. Gips se po večji mokroti, ki ga pri ranem potrošanju še po zimi zadene, bolje razkroji in pri tem razkrojenju tudi na razkrojenje v zemlji ležečega, pa ne razkrojenega, kalija uspešno deluje. Kali pa je detelji živo potrebna hrana, kakor to tudi posipanje detelišč s pepelom kaže; in tako rano gipsanje več pomaga, kakor pozno. Naj se naši kmetovalci tega sami prepričajo.

Posnetki iz gozdne postave za vojvodstvo Štajersko.

I. Oddelek.

(Dalje.)

§. 19. Ako varnost oseb, državnega in privatnega blaga poseben način ravnanja z gozdi proti plazom, obronkom pečin (Felsstürze), urvinam, melinam, udorom itd. nujno tirja, se more ta posebni način od vladine strani vpeljati in dotičen les v prepoved djati. Ta prepoved obstoji v natančnem predpisu tega, kako z gozdom delati, da se, kolikor mogoče, ohrani. Če iz takih naredeb zahteve po odškodovanju nastanejo, se morajo te po obstoječih postavah obravnavati. Osebe, ktere se obdelovanje prepovedanih gozdov izroči, se morajo za to posebej v prisego in dolžnost vzeti in za vresničenje posebnega ravnanja odgovorne storiti.

§. 20. Djanje v prepoved se na prošnjo krajne srenje ali udeležencev ali vsled naznanila kakega javnega uradnika, potem na podlagi posebne komisijonske pozvedbe od okrožnih, in kjer